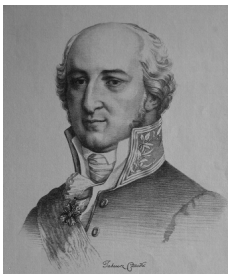

У лютому минає 206 річниця смерті Тадеуша Чацького. Створений ним небувалий в історії освіти навчальний заклад, а радше – комплекс закладів під назвою Волинська Гімназія, продовжив і розвинув освітні традиції Кременця. Завдяки Волинській Гімназії, згодом реорганізованої у Волинській Ліцей за Кременцем закріпилася горда назва «Волинських Афін» і провінційне містечко на роки стало центром культурного та наукового життя регіону.

Тадеуш Чацький народився 28 серпня 1765 року у Порицьку. Освітній діяч, історик, економіст, нумізмат, бібліофіл, педагог, юрист, член Комісії національної освіти.

На початку 80-х років 18 століття Т. Чацький опинився у Варшаві, де розпочав бурхливу і різномірну діяльність, яка не увінчалася особливим успіхом через складну політичну ситуацію. Був практикантом в столичному суді, впорядковував королівський архів, очолював геологічно-шахтарську комісію, метою якої було виявлення нових родовищ солі у Польщі, заснував у Одесі Товариство вітрильного спорту. Є автором понад 50 наукових праць, переважно компілятивного характеру. Відома його праця «Про назву України та витоки козацтва» (1801 р), де Тадеуш Чацький запропонував теорію про походження українців від легендарного племені укрів. Теорію цю він, не зміг підтвердити науково. Чацький був автором проектів розвитку економіки Польщі через розвиток торгівлі та ремесел і виступав за скасування обмежень для євреїв. Те, що діяльність його була мало плідною, Чацького особливо не бентежило. Він писав: «Хто робить крок до доброго, вже має заслугу, бо торує шлях для послідовників, бо показав приклад». Темою пліток та анекдотів були поганий зір та неуважність Чацького. Одного разу він постав перед польським королем у спідній білизні та з орденською стрічкою через плече.

В 1803 р., ставши інспектором шкіл Волинської, Подільської та Київської губерній, Тадеуш Чацький з головою поринув у вирішення проблем шкільництва. За деякими джерелами, за час його праці, число шкіл на теренах ввірених йому губерній зросла у 100 разів. Нині, коли виші існують мало не в кожному, навіть маленькому місті, важко збагнути, що на величезних просторах, що обіймали майже всю сучасну Україну, Білорусь і Литву, був лише один університет у Вільні (Вільнюс). З його керівництвом і треба було узгоджувати глобальні зміни на педагогічній мапі. Мрією Тадеуша Чацького було заснування на підпорядкованих йому теренах світської школи (або й шкіл) університетського рівня, де б наука поєднувалася із практикою, де б навчали, таких потрібних тоді агрономів, механіків, ветеринарів, акушерів. Усвідомлюючи потребу жіночої освіти, Чацький планував пансіон для дівчат а також, прагнучи дати доступ до навчання молоді із бідних верств населення, слушно вважаючи, що власне вони могли б принести користь суспільству, бо мусили працювати і віддавати свої знання. Вибір місця впав на Кременець, а співавтором проекту був відомий суспільний діяч Гуго Коллонтай. Ціною неймовірних зусиль у Кременці було створено унікальний навчальний заклад, який не мав аналогів у Європі. Гіперактивність Чацького стала у пригоді при зборі коштів на матеріальну базу закладу. Він умів достукатися до сердець і кишень багатих громадян, та й власних коштів не шкодував. Останні 8 років свого життя він повністю присвятив себе Кременцю, намагаючись підняти школу до найвищого рівня. З цією метою створив прекрасну матеріальну базу, якою міг би пишатися і університет, багату бібліотеку, прекрасний ботанічний сад, та запросив до Кременця найкращих педагогів. Одним із них став батько Великого Кременчанина Юліуша Словацького – Евзебіуш Словацький, який із 1806 по 1811 рік викладав тут риторику (красномовство). В 1809 році у Волинській Гімназії навчалося вже 693 учні. Наявність такого закладу суттєво впливало і на «обличчя» міста. Чацький виношував плани облаштування Кременця – створення системи криниць та брукування вулиць. Діяльність Чацького активізувала як прихильників його так і ворогів. На нього писали скарги, йому заздрили, зводили клевети, що стало причиною неодноразових інспекцій та комісій. «Кусають мене звідусіль. Я терплю, бо благо краю вимагає цієї жертви». Звісно, кременецький проект не був ідеальним. Можна закинути суб'єктивізм, неоптимальний підбір предметів, часто програму змінювали «під викладача», деяку «розтягнутість» курсів, а навчальний день, коли учень був зайнятий від 6 ранку до 9 вечора, тепер би шокував кожного педагога. Та все ж атмосфера Кременця, атмосфера Волинських Афін породила цілу плеяду непересічних поетів, інженерів, науковців, суспільних діячів, які становили інтелектуальну еліту не лише Волині а й цілого регіону.

Виснажений нервово і фізично, Тадеуш Чацький несподівано помер 8 лютого 1813 року в Дубно. Похований у рідному Порицьку, а серце його спочило в ліцейному костелі. Кременецькі старожили ще пам'ятають таблицю над дверима колонного залу ліцеєвої бібліотеки із євангельським текстом латиною «Де скарб твій там і серце твоє».

Науковий співробітник - Олена Гаськевич
